

Activiteitenplan aanpak laaggeletterdheid

2021 - 2023

Gemeente Aa en Hunze

INLEIDING

In 2015 is in de gemeente Aa en Hunze het onderwerp 'laaggeletterdheid' op de politieke agenda geplaatst. En niet zonder reden. Het percentage laaggeletterden in Aa en Hunze is hoog. Een onderzoek uitgevoerd door de Universiteit van Maastricht in 2016 geeft aan dat tussen de 11 en 13 procent van de inwoners in Aa en Hunze laaggeletterd is.

Aanpak laaggeletterdheid 2016 - 2020

In 2016 is gestart met de aanpak laaggeletterdheid in Aa en Hunze. Dit heeft ertoe geleid dat de stuurgroep en werkgroep Taal en Meer is gevormd. Zowel de werk- als de stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van Impuls Welzijn, Stichting Attenta, Werkplein Drentsche Aa (WPDA), Drenthe College, Biblionet Drenthe en de gemeente Aa en Hunze (hierna genoemd als kernpartners). De kernpartners zijn allen nauw betrokken zijn bij de doelgroep. In 2016 is gezamenlijk een startdocument opgesteld met opgaven om laaggeletterdheid aan te pakken. De belangrijkste opgaven van de afgelopen periode waren:

- het jaarlijks verdubbelen van het aantal bereikte cursisten (50, 100, 200, 400, etc.);
- het opzetten en onderhouden van een ondersteuningsaanbod voor laaggeletterden
- het inzetten van tools en het uitvoeren van activiteiten om laaggeletterden te vinden en door te verwijzen
- het opzetten van een Taalhuis, inclusief de personele bezetting
- het promoten van, en informeren over de aanpak laaggeletterdheid, het Taalhuis en de verschillende activiteiten

Met het uitvoeren van deze opgaven is de basisstructuur opgezet voor de aanpak van laaggeletterdheid. Hieraan is in de periode 2016 – 2019 hard gewerkt door alle betrokken partijen en taalvrijwilligers. Het jaar 2020 kregen we te maken met personeelwisselingen, ziekte en coronamaatregelen. Dit had als gevolg dat de uitvoering van de plannen op een laag pitje zijn komen te staan.

De personele inzet is weer op orde en de basisstructuur ingericht. Nu is het moment gekomen om vervolgstappen te zetten. Deze vervolgstappen bestaan uit verschillende actiepunten bedoeld om de bestaande basisstructuur te versterken en uit te breiden. Hierbij worden ervaringen en inzichten die de afgelopen jaren zijn opgedaan, meegenomen. Daarnaast worden ook onderwerpen voortkomend uit landelijk en regionaal beleid opgepakt.

Context

Dit activiteitenplan is gericht op volwassenen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. De aanpak laaggeletterdheid is bedoeld om deze doelgroep te vinden en te motiveren aan de slag te gaan om hun taalvaardigheid te vergroten. Met het gemeentelijk beleid voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en het bibliotheekbeleid richten we ons op de jeugd. Dat beleid is meer gericht op het voorkomen van laaggeletterdheid.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 kijken we eerst terug op de afgelopen periode. Wat ging goed en wat niet en waar staan we nu. In hoofdstuk 2 geven we de doelstelling en uitgangspunten weer. In hoofdstuk 3 de actiepunten voor de komende periode 2021 – 2023. In hoofdstuk 4 komen de financiën aan bod.

1. TERUGBLIK OP DE PERIODE 2016 - 2020

Terugkijkend op de afgelopen periode kunnen we constateren dat er een basisstructuur is opgezet en dat op één na alle van de in 2016 geformuleerde opgaven zijn gerealiseerd.

Ondersteuningsaanbod

Er is een ondersteuningsaanbod voor laaggeletterden opgezet. Deze bestaat uit cursussen lezen en schrijven, rekenen en zelfredzaamheid. Deze worden uitgevoerd door het Drenthe College.

Daarnaast is er een laagdrempeliger ondersteuningsaanbod uitgevoerd door taalvrijwilligers en een digitaal aanbod georganiseerd door de bibliotheek (Klik en Tik en Digisterker).

Inzet tools en activiteiten

Vanuit Stichting Lezen en Schrijven zijn de Taalmeter en de training 'vinden en doorverwijzen van laaggeletterden' opgezet. Beide tools zijn bij de start in 2016 ingezet. Daarnaast zijn bij verschillende organisaties en bedrijven (o.a. Humanitas, de voedselbank en werkgevers) informatiesessies geweest met als doel om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en zodoende laaggeletterden te vinden en door te verwijzen.

Taalhuis en personele bezetting

In 2016 is het Taalhuis officieel geopend in de bibliotheek in Gieten. Het Taalhuis is de fysieke plek van waaruit de taalcoördinator werkt. Eén dagdeel in de week is de taalcoördinator fysiek aanwezig in het Taalhuis. Dan is hij ook zichtbaar en aanspreekbaar voor de taalvrijwilligers en de (toekomstige) cursisten. Na de verbouw van de bibliotheek in Gieten heeft het Taalhuis de beschikking over een ruimte die af te sluiten is en waar 1 op 1 of in kleine groepjes gesprekken plaats kunnen vinden. De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan het bekend en zichtbaar maken van de aanpak laaggeletterdheid en het Taalhuis.

Het Taalhuis wordt 'gerund' door de Campagneleider en de Coördinator Taal en Meer. De campagneleider is aangesteld vanuit Biblionet Drenthe en richt zich met name op het vinden van de laaggeletterden door middel van communicatie en promotie van de aanpak laaggeletterdheid en het Taalhuis. De coördinator is aangesteld vanuit het Drenthe College en heeft als hoofdtaak het bieden van een passend taaltraject aan de cursist en het vinden en opleiden van de taalvrijwilligers.

Communicatie en promotie

Er zijn de afgelopen jaren diverse campagnes uitgevoerd om het thema laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen, bekendheid te geven aan het Taalhuis, resultaten te belichten en partners te informeren. Denk hierbij aan de campagnes tijdens de 'Week van de alfabetisering', de actie 'Het Taalhuis komt naar je toe', de ontbijtbijeenkomst met werkgevers, de informatiesessie voor raadsleden, publicaties wanneer een nieuwe groep taalvrijwilligers is opgeleid, etc.

Bereik doelgroep

De enige opgave die niet is gelukt is het aantal laaggeletterden dat gebruik maakt van een ondersteuningsaanbod jaarlijks te verdubbelen. De destijds geformuleerde doelstelling bleek veel te ambitieus te zijn. Voor begeleiding van de toen beoogde aantallen zouden ook veel meer uren van een taalhuiscoördinator nodig zijn geweest.

Ervaring leert dat het erg lastig is om de laaggeletterden te vinden en ze vervolgens zover te krijgen dat ze deel gaan nemen aan een ondersteuningstraject. Al doende zijn we steeds meer tot het besef

gekomen dat het bereiken van de laaggeletterden vraagt om een integrale aanpak vanuit verschillende domeinen.

Achtergrond				Aanbod via	
	Totaal aantal aanmeldingen	NT1	NT2	Drenthe College	Taalvrijwilliger
2016	3		3	1	1
2017	18	3	15	3	15
2018	30	2	27	8	20
2019	32	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend
2020	20	onbekend	onbekend	onbekend	onbekend

NT1: deelnemers met Nederlands als 1^e taal

NT2: deelnemers met Nederlands als 2^e taal

2. WAAROM AANPAK LAAGGELETTERDHEID

Meedoen

Iedereen moet mee kunnen doen aan de samenleving. Ook wanneer iemand moeite heeft met lezen en schrijven. Om het meedoen voor deze mensen mogelijk te maken bieden we iedereen de mogelijkheid om zijn of haar taalvaardigheid te vergroten. Dit zorgt voor meer (gelijke) kansen om mee te doen en actief te zijn. Het vergroten van de taalvaardigheid kan ook bijdragen aan het verhogen van de eigenwaarde (trots, gezien worden, belangrijk voelen).

Aanpak

De aanpak laaggeletterdheid is erop gericht om volwassenen te bereiken die kwetsbaar zijn of niet goed mee kunnen doen omdat ze moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. Mogelijke risico's van laaggeletterdheid zijn schulden, armoede, eenzaamheid of geen baan kunnen vinden. Maar ook kwetsbaarheid doordat de hulp (familie, vrienden, etc.) die ze hebben op de een of andere dag weg kan vallen. Deze mogelijke risico's laten zien dat de aanpak van laaggeletterdheid niet op zichzelf staat. Het kan gerelateerd zijn aan verminderde gezondheid, armoede, arbeid, eenzaamheid, participatie, enz. De aanpak van laaggeletterdheid vraagt daarom ook om een integrale aanpak.

Laaggeletterden informeren we over de mogelijkheden die we hebben om de basisvaardigheden te vergroten. We zetten ons in om ze te motiveren, enthousiasmeren en activeren om hiermee aan de slag te gaan. Dit doen we¹ door zelf de mensen te benaderen. Maar ook door ons te richten op organisaties en bedrijven die contacten hebben met de doelgroep zoals werkgevers, huisartsen, GKB, zorginstellingen, etc. Hierbij gaan we ook na of en zo ja welke inzet binnen onze eigen organisatie hiervoor nodig is.

Doelstelling 2021 - 2023

De aanpak van laaggeletterdheid is een kwestie van lange adem. Van de laaggeletterden in Aa en Hunze weten we er veel nog niet goed te bereiken. Dit zien we vooral bij de doelgroep die

¹ 'we' zijn de netwerkpartners: Impuls welzijn, Stichting Attenta, WPDA, Biblionet Drenthe, Drenthe College, gemeente Aa en Hunze en de campagneleider en taalhuiscoördinator Taal en Meer.

Nederlands als moedertaal heeft (NT1). Dit komt enerzijds omdat deze groep zelf niet het idee heeft dat ze laaggeletterd is en/of problemen ervaart. Zien of voelt ze dit wel dan speelt schaamte vaak ook nog een grote rol. Dit belemmert hen om ondersteuning te zoeken. De doelgroep die Nederlands als 2^e taal heeft (NT2) is makkelijker te bereiken en vormt daarmee op dit moment ook de grootste groep van de deelnemers aan ondersteuningstrajecten. Dit is een landelijk beeld. De doelgroep NT2 is al gewend om een opleiding of cursus te volgen en zijn ze bij verschillende instanties ook al goed in beeld. We gaan ons de komende jaren extra inzetten om de autochtone doelgroep te bereiken. Maar we blijven ons ook richten op de NT2 doelgroep.

Het per jaar verdubbelen van het aantal laaggeletterden dat start met een ondersteuningstraject is om bovengenoemde redenen niet realistisch gebleken. Dit doel stellen we voor de komende periode naar beneden bij. We streven ernaar om 50 laaggeletterden per jaar te bereiken en een ondersteuningstraject aan te bieden. Dit ambitieuze doel is gebaseerd op de resultaten die we de afgelopen jaren hebben bereikt met daarop een plus.

3. ACTIEPLAN 2021 - 2023

De basisstructuur is opgezet. In de komende periode wordt deze basis versterkt en waar nodig aangepast en uitgebreid. Dit doen we op basis van inzichten en ervaringen die we de afgelopen jaren als stuurgroep en als werkgroep hebben opgedaan. Ook gaan we aan de slag met- en sluiten we aan bij landelijke- en regionale opgaven. Dit actieplan is een uitvoeringsplan voor de komende jaren en is dynamisch. Waar nodig en mogelijk pakken we ontwikkelingen, signalen, ervaringen en ideeën die zich in de loop van de tijd voordoen, op. Voor de komende jaren komen we tot de volgende 10 actiepunten:

1. Vergroten bereik doelgroep
2. Verduidelijking van de rollen
3. Aanscherpen van het ondersteuningsaanbod
4. Inzetten tools vinden en doorverwijzen
5. Resultaten meten
6. Certificering Taalhuis
7. Duidelijke taal
8. Taalambassadeurs
9. Promotie aanpak laaggeletterdheid
10. Aanbesteding WEB middelen

Actiepunt 1: Vergroten bereik doelgroep

We gaan ons volop inzetten om de doelgroep beter te bereiken. Hierbij heeft de doelgroep NT1 onze speciale aandacht. Het bereiken van de autochtone laaggeletterde (NT1) is lastig en vliegen we daarom vanuit twee kanten aan:

1. Door organisaties (opnieuw) te benaderen en afspraken met hen te maken. We zoeken contact met bedrijven, organisaties en instellingen die contact hebben met laaggeletterden. Hierbij kan gedacht worden aan huisartsen, consultatiebureau, GGD, scholen, werkgevers, voedselbank, GKB, etc. Bij deze partijen gaan we:
 - de problematiek van laaggeletterdheid onder de aandacht brengen (bewustwording)
 - ze informeren over het Taalhuis en de ondersteuning die het Taalhuis biedt

- afspraken maken over de rol die zij kunnen spelen bij het doorverwijzen van laaggeletterden naar het Taalhuis.
2. Via een indirecte benadering waarbij in eerste instantie de aandacht uit gaat naar een onderliggend of urgenter probleem. Deze kan liggen op het gebied van gezondheid, arbeid, armoede of participatie. De aanpak van deze problematiek wordt als eerste aangepakt. Als tijdens dit traject blijkt dat er sprake is van laaggeletterdheid kan de trekker van dit traject de deelnemer doorverwijzen naar het Taalhuis. Laaggeletterdheid staat bij deze insteek dus op een tweede plan.

Om het overzichtelijk en behapbaar te houden richten we ons bij de indirecte aanpak in 2021 op de thema's gezondheid en armoede. In 2022 gaan we aan de slag met arbeid. Deze volgorde sluit ook aan op projecten die momenteel al lopen of op het punt staan om te starten zoals 'Goede start' (gezondheid), 'Voel je goed' (gezondheid) en Vroegsignalering (armoede). Dit betekent niet dat in deze jaren vanuit andere thema's geen inzet wordt gepleegd. Als zich nieuwe projecten voor doen of wanneer dit noodzakelijk is zal ook hierop inzet worden gepleegd.

Momenteel worden de voorbereidingen getroffen voor de Wet Inburgering. Op dit moment is nog niet helder of en welke rol het Taalhuis hierin gaat hebben.

Actiepunt 2: Verduidelijking van de rollen

De betrokkenheid vanuit de stuur- en werkgroep Taal en Meer is groot. De samenwerking kan nog wel effectiever en efficiënter. Dit vraagt in basis duidelijkheid over ieders rol, expertise, bijdrage en verantwoordelijkheid. Dit gaan we binnen de stuur- en werkgroep bespreken en vastleggen. Ook maken we concrete werkafspraken over hoe we als partners samen de uitvoering oppakken. De gemeente neemt hierin de regie.

Actiepunt 3: aanscherpen van het ondersteuningsaanbod

Het huidige ondersteuningsaanbod bestaat uit twee routes:

1. de cursussen die gegeven worden door het Drenthe College
2. de ondersteuning en begeleiding door taalvrijwilligers en de bibliotheek

Beide routes vallen onder het non-formeel aanbod. Dit betekent dat deelnemers geen diploma ontvangen. Voor wat betreft de cursussen die door het Drenthe College worden gegeven willen we onderzoeken wat de voor- en nadelen van een diploma gericht aanbod zijn en welke mogelijkheden er hiervoor zijn vanuit het Drenthe College. De gemeente en het Drenthe College gaan in 2021 richtlijnen afspreken over de duur van de huidige cursussen. We blijven uitgaan van de mogelijkheden van de deelnemer. Maatwerk moet daarom mogelijk zijn.

De stuur- en werkgroep gaan onderzoeken welk aanbod de cursisten van het Drenthe College geboden kan worden nadat zij hun cursus bij het Drenthe college hebben afgerond. Er wordt onderzocht welke behoefte er is bij de cursisten om ondersteuning/begeleiding te blijven ontvangen en in welke vorm. Op grond van de uitkomsten wordt gekeken welk aanbod hiervoor gerealiseerd kan worden.

Actiepunt 4: Inzetten tools vinden en doorverwijzen

Bij de start van de aanpak laaggeletterdheid in 2016 zijn een aantal 'tools' ingezet voor het vinden en doorverwijzen van laaggeletterden. Het gaat hierbij onder meer om de Taalmeter en de training 'herkennen en doorverwijzen' van laaggeletterden.

Bij het WPDA wordt de Taalmeter ingezet. We gaan onderzoeken in hoeverre de Taalmeter ook nog bij de overige netwerkpartners wordt ingezet, in hoeverre de Taalmeter nog een geschikt en

bruikbaar instrument is om in te zetten of dat er inmiddels andere methodes worden ingezet om te toetsen of iemand laaggeletterd is.

De training 'vinden en doorverwijzen' wordt nog steeds gegeven aan verschillende organisaties. Impuls welzijn heeft de uitvoering hiervan over genomen van Stichting Lezen en Schrijven. Deze training blijven we aanbieden aan organisaties en bedrijven die hier behoefte aan hebben.

Actiepunt 5: Resultaten meten

We willen graag weten hoeveel mensen aan welk traject deelnemen, met welk resultaat ze deze afronden en welk maatschappelijk effect dit traject voor de deelnemers heeft gehad. We doen daarom mee aan de landelijke monitor die momenteel in opdracht van het Rijk wordt ontwikkeld. Deze monitor richt zich op de aantallen deelnemers aan de WEB cursussen, hun achtergrond en het resultaat (traject afgerond al dan niet met een diploma of certificaat). Gegevens over de Taalhuistrajecten en andere zaken als niveauverhoging, tevredenheid, arbeidsparticipatie en het wegnemen van sociale drempels zijn optioneel. Zolang de landelijke monitor nog in ontwikkeling is houden we zelf de deelnamecijfers bij.

Actiepunt 6: Certificering Taalhuis

Er komt een landelijke kwaliteitsnorm voor de taalhuizen. Alle taalhuizen moeten gecertificeerd worden. Deze certificering moet voor 2024 gereed zijn. Dit vraagt inzet van de stuurgroep Taal en Meer en de campagneleider en coördinator van het Taalhuis.

Actiepunt 7: Duidelijke Taal

Voor veel mensen is het taalgebruik van de overheid te moeilijk. Dit geldt met name voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. In 2018 is de landelijke campagne 'Direct Duidelijk' gestart. De overheden worden geholpen bij het helder communiceren met de inwoners zodat iedereen de teksten van de overheid prettig leesbaar gaat vinden. De gemeente Aa en Hunze heeft zich bij deze campagne aangesloten. Vanaf 2021 kunnen ambtenaren deelnemen aan trainingen om brieven, mails, e.d. op te stellen die begrijpelijk zijn. Samen met de afdeling communicatie wordt gekeken hoe deze schrijfstijl doorgetrokken kan worden naar de website, de gemeentepagina in de Schakel en andere communicatiemiddelen van de gemeente.

Actiepunt 8: Taalambassadeurs

We gaan op zoek naar Taalambassadeurs uit Aa en Hunze. Taalambassadeurs zijn ervaringsdeskundigen. Mensen die zelf laaggeletterd zijn of zijn geweest en die daarover willen en kunnen vertellen. Ook worden zij gevraagd om de werk- en stuurgroep te adviseren over verschillende activiteiten, publicaties, etc.

Actiepunt 9: promotie aanpak laaggeletterdheid

We gaan door met het onder de aandacht brengen van het laaggeletterdheid en de promotie van het Taalhuis. Een vast onderdeel hierin is de 'Week van het lezen en schrijven' dat ieder jaar in september plaats vindt. We sluiten hierbij aan op de landelijke- en regionale campagnes. Maar geven hieraan ook een lokale Aa en Hunze invulling.

Actiepunt 10: aanbesteding WEB middelen

De cursussen die gegeven worden door het Drenthe College en de inzet van de taalcoördinator van het Drenthe College worden betaald uit de WEB middelen (Wet Educatie Beroepsonderwijs). Deze middelen stelt het Rijk beschikbaar. De financiering loopt via de Arbeidsmarktregio's. In ons geval is dat de Arbeidsmarktregio Groningen. De gemeente Groningen is de centrum gemeente.

Begin 2021 is het aanbestedingstraject gestart voor de inzet van de WEB middelen voor 2022 - 2024. De gemeente wordt hierbij betrokken en heeft aangegeven de huidige inzet van de WEB middelen die voor Aa en Hunze beschikbaar zijn voort te willen zetten.

4. FINANCIËN

De uitvoering van de aanpak laaggeletterdheid wordt gefinancierd uit de middelen Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB) en uit eigen gemeentelijke middelen.

WEB middelen

Vanuit het Rijk worden jaarlijks de WEB middelen toegekend aan de gemeenten. De gemeenten ontvangen deze middelen niet zelf. De toegekende middelen worden uitbetaald aan de centrum gemeente van de Arbeidsmarktregio waar de gemeente onder valt. In ons geval is dat Groningen. De middelen worden vervolgens beschikbaar gesteld aan de ROC waarmee de gemeente samenwerkt en die de cursussen aanbiedt. In ons geval is dat het Drenthe College. De WEB middelen worden in Aa en Hunze ingezet voor:

- Cursussen basisvaardigheden
- Coördinator Taalhuis

Eigen gemeentelijke middelen

De eigen gemeentelijke middelen worden ingezet voor:

- Campagneleider Taal en Meer (structureel, budget opgenomen in de subsidie voor het bibliotheekwerk)
- Werkbudget (incidenteel)

Inzet budget 2021

WEB		
Curus basisvaardigheden	€ 30.096,00	
Coördinator Taalhuis	€ 19.608,00	
		€ 49.704,00
Budget gemeente		
Campagneleider Taal en Meer	€ 30.000,00	
Werkbudget	€ 10.000,00	
		€ 40.000,00
Totaal		€ 89.704,00

NB. Het werkbudget is een incidenteel budget

Tot slot

Dit activiteitenplan sluit aan op het landelijk- en regionaal beleid 2020 – 2024 voor de aanpak van laaggeletterdheid. Dit beleid is verwoord in de volgende documenten:

- kamerbrief Samen aan de slag voor een vaardig Nederland: Vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020 – 2024. Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, 18 -3- 2019.
- Plan van aanpak Laaggeletterdheid 2020 – 2024: Samen laaggeletterdheid bestrijden, van de Arbeidsmarktregio Groningen
(De Arbeidsmarktregio Groningen bestaat uit alle Groningse gemeenten en de Drentse gemeenten Aa en Hunze, Assen, Noordenveld en Tynaarlo. De gemeente Groningen is hierin de regiegemeente)